

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 1076 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	
Loyiha budjeti va uning ijrosini ta'minlash masalalari.....	379
Murodova Mohigul Chori qizi, Xamidov Odil Davurovich	
Qishloq xo'jaligidagi chorvachilik tarmog'ining iqtisodiy faoliyatini o'rta muddatli statistik prognozlarini tuzish (Andijon viloyati misolida).....	390
Iskandarov Davlatbek Xursanbekovich, Urishev Baxtiyor Abdusamatovich, Muydinov Xusniddin Nuriddin o'g'li	
Innovatsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini baholash va rivojlantirish yo'llari.....	397
Qurbonov Tolmasjon Namoz o'g'li, Shodiyev Fazliddin Qalandar o'g'li, Holmirzayeva Gulruh Akbarovna	
Fond bozorida kompaniyaning investitsion jozibadorligini baholash uslubiyoti	403
Yulduz Usmanova	
Jahon bozoriga kirishda elektron bozorlarning ahamiyati	411
Hamroyeva Umda	

Comparative statistical analysis of foreign trade indicators of the Republic of Uzbekistan	415
Abdujalilova Bibisora Bakhodir kizi	
Yaxshi korporativ boshqaruv orqali aksiyadorlik jamiyatlarining kapital qiymatini oshirish: metodologik yondashuv.....	423
Urinov Bobur Nasilloevich	
JAS – barqaror qishloq xo‘jaligini rivojlantirishning yapon modeli vositasi	423
Baynazarov Elmurod Erkinovich	
Xususiy banklarning depozit operatsiyalarini mustahkamlash yo‘llari	435
Olimov Abror Axadjon o‘g‘li	
The impact of digital financial technologies on the financial system.....	439
Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o‘g‘li, Pardayev Olim Mamayunosovich	
Korxona eksport salohiyatini oshirishning “yashil” marketing mexanizmi	443
To‘rayev Shohrux Halimovich	
O‘zbekistonda ichki turizmni rivojlantirishda turistik oqim mavsumiyligini boshqarish yo‘llari	448
Fayazov Muxiddin Sobirovich	
Sanoat korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish bo‘yicha xalqaro tendensiyalar	453
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Ayollar tadbirkorligining tarixi: O‘zbekiston va dunyo bo‘yicha rivojlanishi.....	459
Burxanova Sabo Tulanovna	
Qimmatli qog‘ozlar bozorida investorlar risklarini pasaytirishni takomillashtirish yo‘llari.....	466
Xalilov Umid Ishtemirovich	
Korxona moliyaviy ko‘rsatkichlari tahliliga fundamental yondashuv.....	470
Dilshodjon O‘rinov, Sanobar Ismoilova	
Iqtisodiy o‘zgarishlar davrida korxonalar moliyaviy barqarorligining ta‘minlanishi omil va mezonlari	475
Xolbekova Dilobarxon Rasuljon qizi	
Cash accounting as a tool of financial discipline and transparency in the public sector.....	481
Marqaboyev Sardorbek Abdusalomovich, Annayev Abdurasul Abdurashidovich	
Пути совершенствования практике финансирования социального предпринимательства.....	486
И.Ж.Исаков	
O‘zbekistonda an‘anaviy resurslar va qayta ishlanadigan energiya manbalarini rivojlantirish imkoniyatlaridan unumli foydalanish	490
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich, Kaxramanova Sevdal Shamsiddin qizi	
Ijtimoiy salohiyat – hududiy iqtisodiyotni rivojlantirishning boshqaruv obyekti sifatida.....	497
Erkayeva Gulbahor Panjiyevna, Zoirov G‘olibjon Toshtemir o‘g‘li	
Xorazm oziq-ovqat bozorida mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishda marketing faoliyatlarini baholash usullari	503
Abdikarimova Zilola Baxramovna	
Переход к зелёной энергетике узбекистана как возможность достижения устойчивого экономического роста.....	508
Бай Жин Хуан (Bai Jin xuan)	
Изучение условий финансирования проектов международными банками развития	513
Жалилова Барнохон Суръатжонова	
O‘zbekiston respublikasi budget jarayonida budgetlarning ochiqqligi va jamoatchilik ishtirokini oshirish.....	517
Shodmonqulov Temurbek Ulug‘bek o‘g‘li	
Chiqib ketayotgan aktivlarni hisobga olish va baholash masalalari	522
Kuziyeva Dinora Bahodirovna	
Asosiy kapitalga investitsiyalarning iqtisodiy o‘lishga ta‘siri.....	528
Qo‘shbaqov Aybek Shovqiyevich	
Changes in employee benefits and human resource management in accounting system of the Republic of Uzbekistan	535
Ravshanbekov Lazizbek Tolibjon o‘g‘li, Toshpulatova Munisabonu	

Iqtisodiyot tarmoqlarida suv iste'molini boshqaruvining raqamlashtirish tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish istiqbollari.....	541
Karimov Anvarjon Muqumjonovich	
Теоретические аспекты налогообложения доходов физических лиц на основе всеобщего декларирования	547
Усманова Мухлиса Сагдуллаевна	
Bank tizimini raqamlashtirish va uning bank barqarorligiga ta'siri.....	555
Sayfullayev Jamshidjon Xabibjanovich	
Kambag'allikni qisqartirish va aholi bandligini ta'minlashda tadbirkorlik faoliyatining o'rni	560
Saparov Ismat Chorshanbiyevich	
Innovatsion korxonalarda xarajatlar hisobining zamonaviy usullari	565
Turayev Og'abek Kaxramonovich, Ochilov Shavkat Toshmamatovich	
Дополнительные услуги в индустрии гостеприимства как эффективный инструмент продвижения бренда предприятия	570
А.И. Лесников, Д.В. Мамаева	
Преимущества и вызовы перехода на зелёную экономику	580
Умарова Гузал Гайратовна, Лапасова Камола Фарход кизи	
Yashil iqtisodiyot sharoitida hududlarda ishlab chiqarish korxonalarining iqtisodiy samaradorligini oshirish	586
Ibrogimov Sherzodbek Xalimjon o'g'li, Djurayeva Maxliyoxon Xayrullayevna	
Yashil iqtisodiy o'sishni ta'minlashda bevosita soliqlar rolini oshirish masalalari	591
Abdullayev Dilmurod Aliyar o'g'li	
The main directions for improving innovative activities in agriculture	598
Aytmuratova Miyrigul Zhalgasovna	
Klaster tizimi orqali O'zbekistonda qishloq xo'jaligining iqtisodiy o'sishi	605
Xaydarov Sardor Komil o'g'li	
Inklyuziv ta'lim: adolatli va teng jamiyat sari	610
Muxamedjanova Dilshodxon Muzaffarovna	
Yashil iqtisodiyot: muammo va yechimlar	615
Boymatov Xoliyor Qurbonovich	
Issues of using foreign loans in the development of the transport system in the Republic of Uzbekistan	621
Alimov Ilhomjon Ikromovich	
Проблемы и резервы развития пищевой промышленности в экспортном направлении.....	628
Ўролова Севара Бехзод кизи	
Оценка степени риска инновационной деятельности	634
Алиева Эльнара Аметовна	
Yashil innovatsiyalar, ularning turlari va omillari.....	638
Maxkamova Sayyora Shokirovna	
Qishloq xo'jaligida transport tizimidan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	641
Turdiyeva Irodaxon Ismoil qizi	
Soliq ma'murchiligida nazorat funksiyasi va unda kameral soliq tekshiruvi hamda takomillashtirish yo'llari.....	648
Hujamuradov Abrorbek Ro'zimurat o'g'li	
Sanoat korxonalarida xarajatlarni mahsulot tannarxiga taqsimlash metodologiyasini takomillashtirish istiqbollari	653
Safarov Javohir Ismoilovich	
Moliyaviy hisobotlarni shakllantirishda milliy standartlarni xalqaro standartlarga uyg'unlashtirish masalalari	659
G'aniyev Zafar Usanovich	
Ta'lim kreditini moliyalashtirish jamg'armasi faoliyati.....	666
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
Tibbiyot muassasalarining moliyaviy ta'minoti va resurslardan foydalanish mexanizmlariga ta'sir qiluvchi omillar	670
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich	
Tourism finance for sustainability: investing in green futures	674
Tashpulatov Sadriddin Sayfulloyevich	

Ta'lim jarayonlarini boshqarishda mobil texnologiyalar	681
Esonova Mohiraxon Sodiqjon qizi, Ovхunov Iqboljon Abdunabiyevich, Sherzodbek Nabiyev Nurmuhammad o'g'li	
Banklarda risklarni nazorat qilishning amaliyoti	686
Jumanazarov Muzaffar Jumanazar o'g'li	
Налоговые реформы в Узбекистане: вызовы, достижения и перспективы	692
Садиков Искандар Гайратович, Буранова Лола Вахобовна	
Turizm xizmatlari samaradorligini baholash usullari va vositalari tahlili	704
Jiyanov Uktam Panjiyevich	
Korxona va tashkilotlarda xodimlarni boshqarish strategiyasi	712
Raxmonova Feruza Musakulovna	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarini menejerlik faoliyatiga tayyorlashning ahamiyati	716
Dusmaxamedov Abduljalil Abdusabirovich	
Davlat korxonasini xo'jalik jamiyatiga o'zgartirishning foydali jihatlari	720
Z.D. Sanjarov	
The role and main types of agricultural tourism in Uzbekistan	724
M.Xolmuratova, G.N.Tojiyeva	
Цифровые технологии как драйвер повышения эффективности банковского маркетинга	727
Кахрамонов Хуршиджон Шухрат угли, Маннабова Хулкар Фарход кизи	
Потребительская стоимость товаров в условиях экономики Узбекистана	735
Мусаева Шоира Азимовна	
Valyuta risklarini boshqarishda metching siyosatining ahamiyatini oshirish	739
Yahuyayev Ziyodilla Lutfullayevich	
Yangi o'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning roli va ahamiyati	744
Azimova Shoxista Salohiddinovna	
Improving the methodology for assessing the financial stability of banks	750
Sharipova N.H.	
Инструменты стратегического планирования и прогнозирования в управлении ООО "МТЕ ТЕХНИК": оценка и повышение финансовой стабильности	757
Нишоновна Муниса Одилжон кизи	
Актуальные вопросы налоговой политики	763
Бердыева Угулой Абдурахмоновна	
Ilm-fanni moliyalashtirish va innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash jamg'armasi	768
Ramazonov Javohir Bekzod o'g'li	
Jizzax viloyatida ekologik, rekreatsiya turizmlarini rivojlantirishning iqtisodiy samaradorligini baholash va uni prognozlashtirish	773
G'apparov Azim Qayumovich	
Qashqadaryo viloyatida ekologik va yashil texnologiyalarga kiritilayotgan investitsiyalar	781
Meylikov Fazliddin Abduhalim o'g'li, Buriyev Shaxbos Baxtiyorovich	
Biznes subyektlari auditida soddalashtirilgan moliyaviy hisobot tayyorlash usulini qo'llash xususiyatlari	786
Tajekeev Ziyatdin Kobeysinovich	
Biznes jarayonlarni modellashtirishning nazariy asoslari	791
Mullajonova (Matchanova) Shaxsanam Taxiroyva	
Raqamli xizmatlar bozori: elektron tijorat orqali xizmat ko'rsatishning yangi bosqichlari	796
Maxammadaliyeva Muslimaxon Sherali Qizi	
"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati va uni barqarorlashtirishning ahamiyati	800
Musurmankulova Gulchehra Isabekovna	
Ekologik turizm nuqtai nazaridan turizm marketingining usullari va asosiy vositalarining xususiyatlari	806
Yokubjonova Xulkarbonu Yokubovna	
O'zbekiston iqtisodiyotida turizmning o'rni va rivojlanish istiqbollari	815
Qosimova Fazilat, Kalandarov Ravshan	
Korporativ strategiyani ishlab chiqish bosqichlarining tahlili	819
Xidirova Marg'uba Rustamovna, Abduvasiyeva Marjona Anvarovna	

Mamlakatimiz turizmini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish bo'yicha o'tkazilayotgan islohotlarning o'rni.....	823
Ayubov Ilyos Ilxomovich, Nuridinov Bexruz Akbar o'g'li	
Hududlarda tadbirkorlarning islomiy investitsiyalardan foydalanish niyatlariga undovchi omillarning empirik tadqiqoti.....	829
Irgasheva Gulbahor	
Davlat vositalari yordamida innovatsion faoliyatni moliyaviy rag'batlantirish yo'nalishlari	836
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich	
Важность качества управления на предприятиях общественного питания.....	842
Абдуллаева Зульфия Иззатовна, Махмудов Суннатжон Абдужаббор Угли	
O'zbekistonda "yashil" moliyalashtirishni rivojlantirish yo'nalishlari	848
Shaislamova Nargiza Qabilovna	
Mahalliy budjetning qo'shimcha daromadlarini shakillantirish yo'nalishlari.....	856
Yuldashev Javohirbek Ikromjon o'g'li	
Davlat moliyaviy nazoratida axborot texnologiyalaridan foydalanishni kengaytirish masalalari	860
Ro'zimatova Nigora Abdullaevna	
Принципы «справедливой стоимости» в мсфо: достоинства и проблемы применения в банках узбекистана	869
Айтмуродова Рушана Бахтиеровна	
Yashil iqtisodiyot loyihalarini moliyalashtirishning nazariy jihatlari	876
Allaberganova Asalxon Kadirovna	
Davlat moliyaviy nazoratini tashkil etish hamda amalga oshirish tartibini takomillashtirish	880
Xasanov Ruslan Raxmatovich	
Yirik soliq to'lovchilar va ularning investitsiyaviy faolligini investitsiyaviy chegirmalar orqali rag'batlantirish	883
Tohirov Shuhrat Niyoz o'g'li	
MHXS bo'yicha moliyaviy hisobot tayyorlashda foydalaniladigan tuzatuvchi buxgalteriya yozuvlar.....	888
Sheraliyev Xayrulla Karimovich	
Qurilish korxonalarida investitsiyalarni boshqarishning xorijiy tajribalari va ularni mamlakatimizda foydalanish yo'llari	894
Karimov Inomjon Ortikbaevich	
Davlat xaridini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy amaliyati va uni iqtisodiyotga ta'siri.....	900
Burxanov G'ofur Baxodirovich	
Влияние технологических инноваций на международные финансовые рынки, а также на финансовый рынок нашего государства.....	904
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
Strategic development of global companies in modern conditions.....	909
Nasimov Bakhtiyor Vasiyevich	
Hududlarda sog'liqni saqlash tizimi asosiy ko'rsatkichlarini noaniq modellashtirish yordamida kompleks baholash.....	914
Ismoilova Dilfuza Ibodullayevna	
Tijorat banklari faoliyatini transformatsiyalashuv jarayonlarini takomillashtirish.....	923
Kulboyeva Nargiz Majitovna	
Сущность и причины возникновения проблемных кредитов	929
Улмасой Ахмедова Хусан кизи	
The use of digitalization and technologies in updating credit policy.....	934
Otabek Ma'mirjon ogli Azimov	
Финансовое моделирование сценариев развития предприятия с использованием методов многокритериального принятия решений (МКПР).....	938
Axmedov Akbarali Sultonmurodovich, Yuldosheva Gulnoza Abdinabievna	
Yuqori samarali energiya tejash texnologiyalari va katalizga asoslangan konversiya jarayonlari.....	945
Yusupov Ulug'bek Mamayusupovich	
Kambag'allikni kamaytirish maqsadida aholining ijtimoiy himoyalash mexanizmini takomillashtirish	951
Kasimova Gulyar Axmatovna	

Tijorat banklarida foiz riski muammosi	957
Turdiyev Abdulhakim Kulbazarovich	
Milliy mahsulotlarni tashqi bozorlarga olib chiqishdagi to'siqlarni bartaraf qilish choralari.....	964
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni moliyalashtirish usullari.....	970
Kaxorova Zamira Safaraliyevna	
O'zbekistonda mehmonxonalarda ovqatlantirish xizmatlarini takomillashtirish konsepsiyasi: strategik yondashuv.....	974
Yaxshiyev Xusniddin Tolibovich	
O'zbekiston sanoatida "yashil texnologiyalar"dan foydalanish va barqaror rivojlanish.....	979
Ubaydullaeva Gulchehra Erkabaevna	
Sanoat korxonalarida resurslarini rejalashtirish (ERP) tizimlarini joriy etishning orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash yo'llari	985
Azizov Abdulla Abdisalamovich	
Yashil texnologiyalar asosida sanoatni modernizatsiya qilish	990
Muftaydinov Mansur Kiyomidinovich	
Ta'lim va ilm-fan rivoji – taraqqiyot garovi	995
Jamalova Gulnora Gulomovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida turizm sektorida barqaror bandlikni ta'minlash masalalari.....	1000
To'rabekov Sohijon Sherboy o'g'li	
Yashil energitikani integratsiya qilish va energiya samaradorligini oshirishning zamonaviy usuli (aqlli tarmoqlar-smart grids)	1007
Karimova Salima Elamonovna	
Yashil iqtisodiyot sharoitida soliqlarni raqamlashtirishni takomillashtirish	1012
Jo'rayev Botir Abdiyevich	
Yashil iqtisodiyotda tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish samaradorligi (TEM ko'rsatkichlar izohi)	1018
Sharifova Nargiza Djurayevna	
Экономическое образование молодёжи основа будущего страны.....	1023
Айматова Фарида, Айтиниязова Наргиза	
Biznes turizmining bugungi kundagi rivojlanish tendensiyasi.....	1028
Yangiyeva Sabrina Ixtiyorovna, Daniyarova Feruza Bahriddinovna	
Особенности кредитования сельскохозяйственных организаций и этапы его развития.....	1032
Ж.Я.Нуриллаев	
Xorijiy tajriba asosida O'zbekiston yashil iqtisodiyotini takomillashtirish yo'llari.....	1039
Xikmatova Husnora Fatxulla qizi	
Yashil iqtisodiyot sharoitida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda davlatning roli	1045
Umarov Muzaffar Yusupbayevich, Otamurodov Rasulbek Batirovich, Xaitbayev Jasurbek Otaxanovich, Atadjanov Kadambay Sapayevich	
Mintaqada raqamli transformatsiya rivojlanishida moliyaviy texnologiyalarning ahamiyati.....	1052
Rustamov Jasurbek Ravshanbek o'g'li	
Tijorat banklaridan olingan kreditni qaytarishda foiz stavkalari ta'sirining tahlili.....	1058
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov.A.V	
Tabiiy va sun'iy tolalarning ekologik ta'siri va yashil ishlab chiqarish texnologiyalariga o'tish bosqichlari.....	1066
Raximov Furqat Jalalovich	
Maishiy kimyo tovarlari B2B taqsimotida chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosidagi strategik hamkorlik	1071
Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi	

MAISHIY KIMYO TOVARLARI B2B TAQSIMOTIDA CHAKANA SAVDO TARMOQLARI BILAN MARKETING ASOSIDAGI STRATEGIK HAMKORLIK

Ro'ziyeva Farzona Komiljon qizi

TDIU, Marketing kafedrası tayanch doktoranti

e-mail: ruzievafarzona@yandex.ru

Annotatsiya: Ushbu tadqiqotda maishiy kimyo mahsulotlari sohasida B2B taqsimot tizimi va chakana savdo tarmoqlari bilan marketing asosida strategik hamkorlikning roli o'rganildi. SWOT va Porter modellariга tayanib, raqamli transformatsiya, omnichannel yondashuvlar va sodiqlik strategiyalarining samaradorlikka ta'siri tahlil qilindi. Tahlillar asosida marketing va taqsimot o'rtasidagi integratsiyani kuchaytirish, raqamli platformalardan foydalangan holda brend sodiqligini oshirish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: B2B marketing, taqsimot strategiyasi, omnichannel, chakana savdo, raqamli transformatsiya, SWOT, Porter modeli, brend sodiqligi.

Abstract: This study examines the role of strategic cooperation between household chemical manufacturers and retail networks in B2B distribution through a marketing-based approach. Using SWOT and Porter's models, the research analyzes how digital transformation, omnichannel strategies, and loyalty programs influence distribution effectiveness. Based on the findings, practical recommendations are proposed to strengthen the integration of marketing and logistics and to enhance brand loyalty through digital platforms.

Key words: B2B marketing, distribution strategy, omnichannel, retail trade, digital transformation, SWOT, Porter model, brand loyalty.

Аннотация: В данном исследовании рассматривается роль стратегического сотрудничества между производителями бытовой химии и розничными торговыми сетями в контексте B2B-распределения на основе маркетингового подхода. С опорой на модели SWOT и Портера проанализировано влияние цифровой трансформации, омниканальных стратегий и программ лояльности на эффективность распределения. На основе анализа разработаны практические рекомендации по усилению интеграции маркетинга и логистики, а также повышению приверженности бренду с использованием цифровых платформ.

Ключевые слова: B2B маркетинг, стратегия распределения, омниканальность, розничная торговля, цифровая трансформация, SWOT, модель Портера, лояльность бренду.

KIRISH

Zamonaviy bozor iqtisodiyotida ishlab chiqaruvchilar va chakana savdo tarmoqlari o'rtasidagi aloqalarning shakli tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, maishiy kimyo mahsulotlari sektorida raqobat kuchayib borayotgani, xaridor xatti-harakatlarining o'zgarishi va raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi ushbu o'zgarishlarni yanada tezlashtirmoqda. Shu sharoitda B2B taqsimot tizimini marketing asosida qayta ko'rib chiqish va chakana savdo bilan strategik hamkorlikni mustahkamlash dolzarb zaruratga aylangan.

Taqsimot faqat mahsulot yetkazib berish emas, balki brend qadriyatlarini shakllantirish, xaridor bilan bevosita aloqa o'rnatish va bozorda ishonchli pozitsiyani egallash vositasiga aylanmoqda. Ayniqsa, sodiqlik dasturlari, birgalikdagi promosiya kampaniyalari va mijoz axborotlarini tahlil qilish orqali ishlab chiqaruvchi va chakana savdo o'rtasidagi integratsiya yangicha bosqichga ko'tarilmoqda. Bu esa marketing strategiyalarini yanada samarali, moslashuvchan va foydali qiladi.

Bundan tashqari, omnichannel savdo modellaring joriy etilishi va raqamli platformalarga o'tish B2B hamkorlikning yangi shakllarini shakllantirmoqda. Kompaniyalar bir vaqtning o'zida onlayn va oflayn kanallarda

faoliyat yuritib, xaridorga izchil tajriba taqdim etishga intilmoqda. Bunday yondashuv bozor talablariga moslashuvchanlikni oshiradi, marketing va taqsimot o'rtasidagi aloqani mustahkamlaydi va raqobat ustunligini ta'minlaydi.

Ushbu mavzuni o'rganish amaliy jihatdan dolzarb bo'lib, marketing nazariyalarini ishlab chiqarish va taqsimot tizimlariga tatbiq etish orqali korxonalarga real yechimlar taqdim etadi. Tadqiqot natijalari ishlab chiqaruvchi korxonalar uchun strategik qarorlar qabul qilishda, chakana savdo bilan barqaror hamkorlikni yo'lga qo'yishda va bozorda raqobatbardosh pozitsiyani mustahkamlashda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maishiy kimyo mahsulotlarining B2B taqsimotida marketing asosidagi yondashuvlar va chakana savdo tarmoqlari bilan hamkorlik masalasi so'nggi yillarda alohida ilmiy va amaliy e'tiborga sazovor bo'lmoqda. Bu boradagi tadqiqotlar tahlili quyidagi asosiy yo'nalishlar bo'yicha tizimlashtirildi: marketing nazariyalari, taqsimot strategiyalari, omnichannel integratsiyasi va raqamli transformatsiya.

B2B muhitda marketing yondashuvlari asosan tashkilotlararo munosabatlar, qadriyat zanjiri va mijoz bilan uzoq muddatli aloqani shakllantirishga asoslanadi. Hutt va Speh [16] B2B marketingni mijozga yo'naltirilgan strategik boshqaruv sifatida talqin qiladi, bunda distribyutsiya samaradorligi asosiy ko'rsatkichlardan biri sifatida qaraladi. Kotler va Keller [2] esa taqsimotni nafaqat logistika, balki marketing funksiyalarining uzviy qismi deb hisoblab, ishlab chiqaruvchi va sotuv nuqtasi o'rtasidagi aloqalarni brend siyosati bilan uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlaydi.

Tamillia [8] taqsimot kanallarining tarixiy shakllanishi orqali zamonaviy distribyutsiya strategiyalarining negizini ochib beradi. Ayniqsa, Palmatier va hamkorlari [3] tomonidan ishlab chiqilgan omnichannel modelda savdo kanallarining turli shakllarini yagona tizimga birlashtirish g'oyasi ilgari suriladi.

Raqobat kuchlarini tahlil qilishda Porterning Besh kuch modeli asosiy nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Verhoef [4] va Ailawadi [6] ko'rsatganidek, B2B segmentda ichki raqobat darajasi yuqori bo'lib, mahsulotni narx asosida sotishga intilish uzoq muddatli barqarorlikni zaiflashtiradi. Yrjölä [5] esa omnichannel strategiyalar orqali raqobatni marketing yondashuvi bilan muvozanatlashtirish zarurligini asoslaydi.

Farnalskiy [21] tomonidan o'rganilgan Ukraina bozoridagi real taqsimot modeli raqobat kuchlariga qarshi qanday amaliy chora-tadbirlar ko'rish mumkinligini amaliy misolda ko'rsatadi. Bu misol metodologik tahlillarni real holatlar bilan bog'lashda muhim manba hisoblanadi.

Raqamli vositalar taqsimot tizimlarini samaraliroq boshqarish imkonini beradi. Li va hamkorlari [9] omnichannel strategiyada raqamli axborot konvergentsiyasining ahamiyatini yoritadi, ya'ni CRM, ERP va boshqa tizimlar orqali barcha kanal faoliyatlarini birlashtirish zarurligi ko'rsatib o'tiladi. Dai va Kauffman [18] tomonidan taqdim etilgan e-procurement modellari esa xarid jarayonini avtomatlashtirish orqali samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi.

Krhač Andrašec [10] o'z tadqiqotida kimyo sanoatida raqamli savdo kanali joriy etilishi tajribasini tahlil qilib, B2B sektorida mijoz bilan to'g'ridan-to'g'ri raqamli muloqotning qanday ustunliklar berishini asoslab bergan.

B2B marketingda faqat tranzaksion yondashuv emas, balki barqarorlik va brend sodiqligiga asoslangan strategiyalar ham muhim ahamiyatga ega. Sheth va Sinha [17] B2B brendingda ekologik barqarorlik va ishonchlilik mezonlarini ilgari suradi. Rudawska [19] esa B2B va B2C segmentlari o'rtasida barqaror marketing strategiyalarini solishtirgan holda, chakana savdo bilan hamkorlikda ekologik va innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi.

Mariadoss [20] tomonidan ilgari surilgan marketing salohiyati modeli B2B kompaniyalarning ichki imkoniyatlarini samarali resurslar orqali strategik ustunlikka aylantirish yo'llarini taklif etadi. Bu yondashuv Galp va Amazon tajribasi bilan to'la mos keladi [12], [14].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda maishiy kimyo mahsulotlari sektorida B2B taqsimot tizimi va chakana savdo bilan strategik hamkorlikni baholash uchun tavsiflovchi va tahliliy usullar qo'llanildi. Deduktiv yondashuv asosida nazariy model va real amaliyot o'zaro solishtirildi.

Ichki va tashqi omillar SWOT tahlili orqali, raqobat kuchlari esa Porter modeli yordamida aniqlandi. Ma'lumotlar ilgari o'rganilgan korporativ tajribalar (Galp, Amazon, Planmeca) hamda so'nggi ilmiy manbalar asosida tahlil qilindi.

Raqamli transformatsiya va omnichannel yondashuvni baholashda Li, Dai va Krhach tadqiqotlaridagi konseptual modellardan foydalanildi. Tahlillar marketing strategiyasi, distribyutsiya samaradorligi va raqamli integratsiya o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga yo'naltirildi. Olingan natijalar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari marketing asosidagi B2B taqsimot tizimining maishiy kimyo mahsulotlari sektorida qanday ishlashini chuqur o'rganishga qaratildi. Ushbu bo'limda strategik hamkorlik, taqsimotdagi raqobat sharoitlari, raqamli transformatsiya darajasi, hamda omnichannel yondashuvlarning amaliy ahamiyati alohida tahlil qilinadi. Tahlil jarayonida zamonaviy marketing va logistika nazariyalariga asoslangan ko'p bosqichli baholash yondashuvi qo'llanilgan bo'lib, olingan natijalar asosida amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Maishiy kimyo mahsulotlarini ishlab chiqaruvchi korxonalar uchun taqsimot tizimi – nafaqat mahsulotlarni bozorlarga yetkazish vositasi, balki brend identifikatsiyasi va marketing strategiyalarining amalda ifodalanishidir. Hozirgi kunda kuzatilayotgan holatga ko'ra, aksariyat ishlab chiqaruvchilar distribyutsiyani faqat logistik faoliyat doirasida ko'rib, marketing strategiyasidan mustaqil jarayon sifatida qaramoqda. Bu esa marketing kommunikatsiyasi va iste'molchi bilan bog'liqlik darajasining sustligiga olib kelmoqda [2], [3], [16].

Ko'plab korxonalarda taqsimot tizimi klassik vositachilik modeliga tayangan: ishlab chiqaruvchidan distribyutorlar orqali chakana savdoga va so'ngra iste'molchiga. Ushbu modelda chakana savdo bilan aloqalar bevosita emas, balki oraliq bo'g'inlar orqali yuzaga keladi. Natijada, marketing strategiyasining asosiy unsurlari – narx siyosati, promosiya faoliyati va brend imiji – ishlab chiqaruvchi nazoratidan chiqib ketadi. Bu esa raqobatga barqaror javob berishda muammolarni yuzaga keltiradi [4], [6].

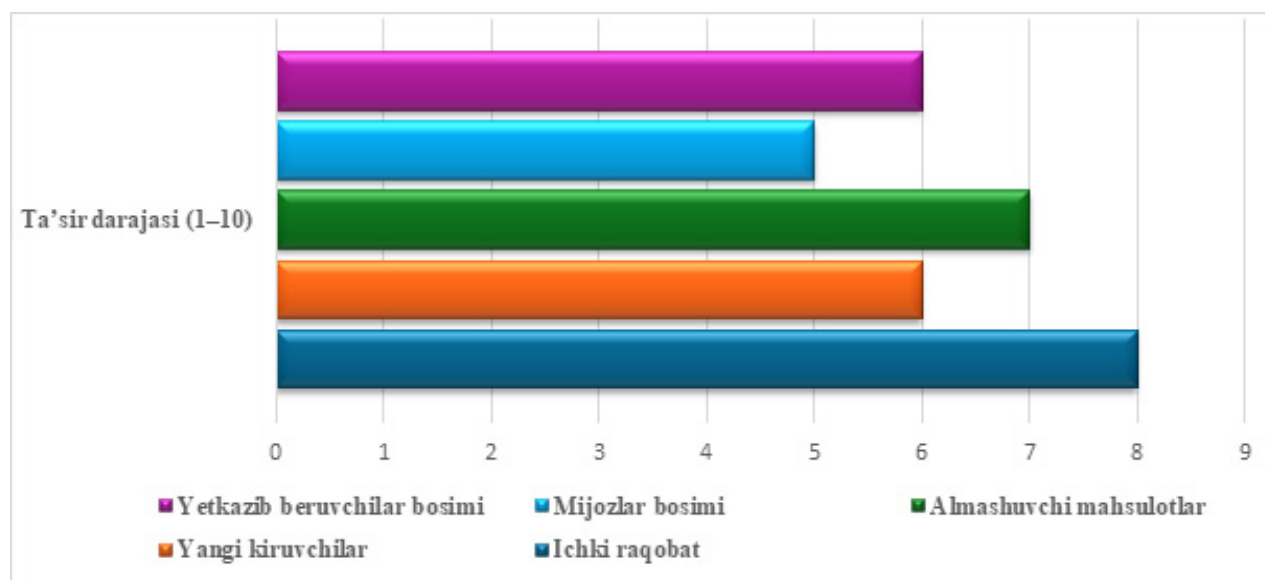
Ichki imkoniyatlar va tashqi tahdidlarni baholash maqsadida SWOT tahlili amalga oshirildi. Tahlil natijalari kompaniyaning zamonaviy marketing muhitida raqobatga qanday javob qaytara olishini aniqlashga yordam berdi.

1-jadval. Maishiy kimyo mahsulotlari ishlab chiqaruvchining SWOT tahlili.

Kuchli tomonlar	Zaif tomonlar
Mustahkam ishlab chiqarish	Marketing byudjeti cheklangan
Brend tan olinishi	Raqamli savdo tajribasi yetarli emas
Imkoniyatlar	Tahdidlar
Onlayn savdo tarmoqlarini kengaytirish	Narxlar ustida vositachilar bosimi
Ekologik mahsulotlarga talab ortishi	Logistikani raqobatchilar orqali toraytirish

SWOT tahlili ko'rsatadiki, kompaniyalar o'zlarining mavjud kuchli tomonlarini yetarli darajada raqamli marketing bilan bog'lay olmagan. Kuchli ishlab chiqarish quvvatiga ega bo'lishiga qaramasdan, ular bu salohiyatni marketingga yo'naltira olmayapti. Raqamli savdo platformalarining rivojlanishi, ayniqsa pandemiya davridan so'ng, iste'molchi xatti-harakatlarining o'zgarishiga olib keldi. Shu sababli, ushbu imkoniyatdan foydalanish – nafaqat tijoriy, balki strategik ustunlikdir [19], [20].

Tadqiqotda B2B marketingdagi raqobat kuchlari Porterning Besh kuch modeli orqali baholandi. Ushbu yondashuv ishlab chiqaruvchi va chakana savdo tarmoqlari o'rtasidagi munosabatlarga ta'sir etuvchi omillarni aniqlash imkonini beradi.

1-rasm. Porterning Besh Kuch Modeli – Maishiy Kimyo B2B Bozorida.

Grafik tahlilga asoslangan holda quyidagi xulosalar aniqlandi:

Ichki raqobat yuqori darajada bo'lib, kompaniyalar o'z mahsulotlarini narx raqobati orqali sotmoqda, bu esa barqarorlikka salbiy ta'sir qiladi.

Almashuvchi mahsulotlar bosimi intensiv, chunki maishiy kimyo bozori ko'plab o'xshash funksiyaga ega tovarlarga boy.

Mijozlar bosimi sezilarli, ayniqsa katta hajmli chakana tarmoqlar bilan muzokarlarda narx pasaytirishga bo'lgan bosim ortmoqda.

Yangi kiruvchilar uchun to'siqlar nisbatan past, bu esa bozorga yangilarning kirib kelishini osonlashtiradi va raqobatni kuchaytiradi.

Porter modeli bo'yicha aniqlangan har bir omil, korxona marketing strategiyasini moslashtirish zaruratini ko'rsatadi. Ayniqsa, brend sodiqligini oshirish va raqamli platformalar orqali bevosita muloqotni yo'lga qo'yish raqobatga bardoshli strategiyalar sirasiga kiradi [4], [5].

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, chakana savdo tarmoqlari bilan hamkorlik ko'plab kompaniyalarda faqat logistika va sotuvga yo'naltirilgan. Holbuki, samarali B2B marketing strategiyasi chakana tarmoqlar bilan marketing hamkorligini nazarda tutadi. Galp, Planmeca va Amazon misollarida hamkorlik kontent marketing, promosiya rejalari, sodiqlik dasturlari va mijoz bazasi analitikasi darajasida olib borilmoqda [12], [13], [14], [21].

Bu esa brendni pozitsiyalashda strategik moslik va operatsion uyg'unlikni shakllantirishga xizmat qiladi. Soddaroq aytganda, ishlab chiqaruvchi va chakana savdo tarmog'i yagona kommunikatsion va distribyutsiya tuzilmasi sifatida ishlamoqda.

Omnichannel marketing yondashuvi orqali chakana savdo bilan integratsiyalashgan savdo tizimi yaratiladi. Krhač Andrašec [10] tomonidan ilgari surilgan raqamli savdo kanalining coating sanoatida joriy etilishi B2B modelining transformatsiyasi uchun namunadir. Bu modelda xaridor harakatlari, inventar boshqaruvi va mijoz sodiqligi real vaqtda monitoring qilinadi.

Li, Dai va Kauffman [9], [18] tomonidan ishlab chiqilgan raqamli konvergentsiya modeli esa kompaniyalar uchun omnichannel infrastrukturani raqamli ma'lumotlar oqimi orqali integratsiya qilish zarurligini ko'rsatadi. Bunday platformalar, ayniqsa CRM, ERP va mobil ilovalar orqali taqsimotni boshqarishda katta samara beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, maishiy kimyo mahsulotlari sektorida B2B taqsimot tizimi samaradorligini oshirish, raqobat muhitida barqaror o'sishni ta'minlash va chakana savdo tarmoqlari bilan hamkorlikni mustahkamlash uchun mavjud yondashuvlarni qayta ko'rib chiqish zarur. Tadqiqot davomida aniqlangan muammolar – taqsimotning faqat logistik faoliyatga qaratilganligi, marketing strategiyasi bilan uzviy bog'liq bo'lmaganligi va omnichannel imkoniyatlaridan to'liq foydalanilmayotgani – tizimda takomillashtirishni talab qilmoqda.

Raqamli platformalarning taqsimot tizimiga joriy etilishi, mijoz ma'lumotlariga asoslangan boshqaruv, va chakana savdo tarmoqlari bilan sinxronlashtirilgan kompaniyalar orqali marketing samaradorligini oshirish mumkin. Ayniqsa, CRM va ERP kabi tizimlar orqali ichki va tashqi axborot oqimini birlashtirish strategik qarorlarni tez va ishonchli qabul qilishga yordam beradi.

Hamkorlikni faqat mahsulot yetkazish bilan cheklab qo'yish, brend qadriyatlarini iste'molchigacha to'liq yetkazishga to'sqinlik qiladi. Shu bois, chakana savdo tarmoqlari bilan marketing darajasida hamkorlik qilish, sodiqlik dasturlarini birgalikda ishlab chiqish va promo-strategiyalarni moslashtirish o'zaro ishonchni mustahkamlaydi.

Ta'minot zanjirini soddalashtirish, vositachilar sonini kamaytirish, brendni pozitsiyalashda differensial yondashuvlarni ishlab chiqish orqali narx ustunligiga bog'liq bo'lmagan, uzoq muddatli o'sishga xizmat qiluvchi strategiyalar shakllanishi mumkin.

Bundan tashqari, maqsadli segmentlarga moslashtirilgan omnichannel strategiyalar orqali kompaniyalar bir vaqtning o'zida onlayn va oflayn kanallarda mijozga yagona, izchil tajriba taqdim etishi mumkin. Bunday tizim – nafaqat xaridor sodiqligini oshiradi, balki ishlab chiqaruvchiga o'z marketing faoliyatini real vaqt rejimida nazorat qilish imkonini ham beradi.

Yuqoridagi yo'nalishlarni hayotga tatbiq qilish orqali B2B taqsimot modelining nafaqat iqtisodiy samaradorligi, balki brendga nisbatan bozor ishonchiligi va muloqot sifati ham oshadi. Shu tarzda shakllantirilgan yondashuv korxonalarni ichki salohiyatidan to'laqonli foydalanishga olib keladi va ularni marketingda ustun pozitsiyaga olib chiqadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2019). Digital Marketing (7th ed.). Pearson Education.
2. Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). Marketing Management (15th Global Ed.). Pearson Education.

3. Palmatier, R. W., Sivadas, E., Grewal, D., & Pingali, S. (2020). *Marketing Channel Strategy: An Omni-Channel Approach*. Routledge.
4. Verhoef, P. C., Kannan, P. K., & Inman, J. J. (2015). From multi-channel retailing to omni-channel retailing. *Journal of Retailing*, 91(2), 174–181. <https://doi.org/10.1016/j.jretai.2015.02.005>
5. Yrjola, M., Spence, M. T., & Saarijärvi, H. (2018). Omni-channel retailing: propositions, examples and solutions. *The International Review of Retail, Distribution and Consumer Research*, 28(3), 259–276. <https://doi.org/10.1080/09593969.2018.1445657>
6. Ailawadi, K. L., & Farris, P. W. (2020). Getting multi-channel distribution right. *Harvard Business Review*. <https://hbr.org>
7. Syhyda, L., Saher, L., & Olefirenko, O. (2022). *Marketing Distribution Policy*. Sumy State University.
8. Tamilia, R. D. (n.d.). History of channels of distribution and their evolution in marketing thought. UQAM, School of Business. <https://doi.org/10.2139/ssrn.987845>
9. Li, Q., Luo, H., Xie, P. X., Feng, X. Q., & Du, R. Y. (2015). Product whole life-cycle and omni-channels data convergence oriented enterprise networks integration. *Computers in Industry*, 70, 23–45. <https://doi.org/10.1016/j.compind.2015.01.011>
10. Krhač Andrašec, E., Urh, B., Senegačnik, M., & Kern, T. (2021). Implementation of the digital sales channel in the coatings industry. *Processes*, 9(1168). <https://doi.org/10.3390/pr9071168>
11. Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2009.09.003>
12. Cruz, M. M. C. C. (2022). Galp's B2C Omnichannel Strategy: Extracting Value from the Market by Testing Omnichannel Initiatives [Master's thesis, Nova School of Business and Economics].
13. Budiwan, A. P. (2022). Omnichannel communication platform design for Thai B2B construction glass and accessory e-commerce [Master's thesis, Thammasat University].
14. Morell Batlle, L. M. (2021). Supply chain in B2C and B2B online channels [Master's thesis, Universitat Politècnica de Catalunya].
15. Blythe, J., & Martin, J. (2019). *Essentials of Marketing* (6th ed.). Pearson Education.
16. Hutt, M. D., & Speh, T. W. (2010). *Business Marketing Management: B2B* (10th ed.). Cengage Learning.
17. Sheth, J. N., & Sinha, M. (2015). B2B branding in emerging markets: A sustainability perspective. *Industrial Marketing Management*, 51, 79–88. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2015.06.002>
18. Dai, Q., & Kauffman, R. J. (2001). Business models for Internet-based e-procurement systems and B2B electronic markets. *Proceedings of the 34th Hawaii International Conference on System Sciences*. <https://doi.org/10.1109/HICSS.2001.927048>
19. Rudawska, E. (2019). Sustainable marketing strategy in food and drink industry: A comparative analysis of B2B and B2C SMEs operating in Europe. *Journal of Business & Industrial Marketing*. <https://doi.org/10.1108/JBIM-05-2018-0171>
20. Mariadoss, B. J., Tansuhaj, P. S., & Mouri, N. (2011). Marketing capabilities and innovation-based strategies for environmental sustainability: An exploratory investigation of B2B firms. *Industrial Marketing Management*, 40(8), 1305–1318. <https://doi.org/10.1016/j.indmarman.2011.10.006>
21. Farnalskiy, D. (2013). B2B Guide to Ukraine: A Study on Sales and Distribution Strategy [Master's thesis, Lahti University of Applied Sciences].
22. Tien, N. H., Anh, D. B. H., & Thuc, T. D. (2020). *Global Supply Chain and Logistics Management*. Academic Publications.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>